

LA POSICIÓ POLÍTICA DEL PERIÒDIC CATÒLIC MATARONÍ *LO PENSAMENT MARIÀ* EN EL PRIMER TERÇ DE SEGLE

Els interessats per la història contemporània de Catalunya, concretament d'aquest segle i en el terreny de la història político-ideològica, tenim moltes obres que tractin la ideologia i els partits d'esquerra, moltes menys que tractin els de la dreta, i poques que concretament es centrin en el pensament polític dels medis catòlics.

Això m'ha portat a interessar-me en el que pensaven els cercles catòlics mataronins sobre algunes qüestions polítiques del seu temps, com els moviments obrers i d'esquerreres, els liberals i el catalanisme. El mitjà utilitzat ha estat un periòdic catòlic mataroní: *Lo Pensament Marià*.

Aquesta va ser una publicació catalana quinzenal, setmanal o bisetmanal, segons l'època, i fundada per Joan Bta. Parés (que també la va dirigir els seus primers dotze anys) el 17 d'abril de 1907. El diari va continuar sortint, si bé amb algunes interrupcions, fins a l'esclat de la guerra civil.

Era, com reflecteix el seu nom, una publicació catòlica mariana que anava dirigida a aquests mateixos cercles. Aquesta era la seva principal característica general. Una segona és que no tenia massa intenció informativa, o sigui, de transmetre les principals notícies que s'anaven produint; més aviat el diari era un mitjà de comentari i informació sobre qüestions relacionades amb la religió.

El seu fundador, Joan Bta. Parés, va ser un actiu catòlic mataroní de principis de segle. De professió mestre nacional, a més a més d'aquest diari va fundar la Congregació Mariana de Mataró (de la qual va ser el seu vice-director); va ser també congregant honorari de Valls, president de la *Asociación de Maestros del Partido*, vocal de la *Junta Local de Instrucción Pública*, vocal del Foment Mataroní i fundador i director de la Caixa d'Estalvis Escolar. Un personatge notablement actiu, com es pot veure.

Després de presentar una mica la publicació i el seu fundador, passem a centrar-nos en el tema polític. He fet diversos apartats per tal d'estructurar una mica l'estudi, que per altra banda no és ni pretén ser exhaustiu. També es fa una gran utilització de cites textuais. Això pot ser una mica pesat, però és molt més rigorós i objectiu transcriure textualment les opinions del diari (encara que siguin llargues) que interpretar les seves paraules amb uns criteris més o menys personals, o bé citar frases que tretes del seu context poden tenir matisos diferents al seu significat dins el text original. Passem ja al primer punt.

POSICIÓ RESPECTE A LES ESQUERRES I LA LLUITA DE CLASSES.

Gran part de les opinions que apareixen en *Lo Pensament Marià* sobre els partits d'esquerres, els partits obrers i les seves aspiracions, etc, es podrien resumir amb el següent acudit, agafat de *Catalunya Social* i publicat en portada: hi ha un dibuix d'uns salvatges antropòfags; un d'ells llegeix el diari. Sota el dibuix, aquest text: *La Civilització Cristiana. - Ja saps que a Rússia es mengen les dones i els infants? . - Quan vaig saber que havien implantat el comunisme, ja m'ho vaig pensar que la nostra civilització tindria una gran influència en aquelles terres. (1)*

Malgrat això, no totes les opinions de tipus catòlic es limitaven a un simple i total rebuig dels partits d'esquerres i organitzacions obreres per les seves posicions laiques, socialistes, reivindicatives i/o revolucionàries. Hi ha posicions catòliques amb una visió més moderada i clara de la realitat, i amb opinions bastant progressistes que destaquen d'allò més perquè es donaven en el fons reaccionari de l'Església espanyola de l'època. Una d'aquestes *rara avis* apareix en el següent article, ressenya d'una conferència donada pel reverend Dr. Ramon Roqué al 1931, i que trobo molt interessant ja que també explica la posició del conferenciant respecte al capitalisme, el liberalisme i la democràcia. Per això es transcriu malgrat la seva considerable longitud,

Article: *Socialisme i catolicisme.*

Organitzat pel Comitè de Propaganda d'Acció Catòlica, dissabte al vespre, en la sala d'actes del Círcol Catòlic d'Obrers el reverend Dr. Ramon Roqué donà una conferència sobre el socialisme i les seves concomitancies amb les doctrines socials catòliques. (...)

Abans de passar a exposar la gènesi i contingut de les doctrines socials catòliques, anteriors a aquestes sistematitzacions socialistes i a les reivindicacions pràctiques que presenten els socialistes governamentals o evolucionistes, fa una dura crítica de l'escola lliberal conservadora, del seu concepte del treball mercancia, de l'home equiparat a una màquina, subjecte a les lleis de l'oferta i la demanda com una cosa qualsevol, sense que li sigui reconeguda la seva dignitat d'home i els seus drets a la vida.

Del camp catòlic s'aixecarem les primeres veus contra aquell "laissez passer, laissez faire, le mond va de lui même" . (...)

Aquesta prioritat en el temps en la defensa de la millora dels obrers, en molts països ha conquerit per al catolicisme un respecte i simpatia, que contrasta amb la repulsió i l'odi que, desgraciadament, a casa nostra, senten per ell molts obrers.

El liberalisme econòmic malhauradament ha tingut un gran predicament ideològic i egoístic entre molts catòlics influents i ara encara es resisteix a cedir: No és, doncs, fora del natural, que als ulls dels obrers es presenti com un emmaridat amb l'Església catòlica.

No hi ha prou amb la caritat per a remeiar el problema social, com voldrien els catòlics liberals, que ja es donen compte de la poca equitat de les seves doctrines. L'Evangeli es una lliçó constant de caritat, però també ho és de justícia. I la justícia ha d'imperar primer que la caritat. La caritat ha de servir únicament per a remeiar aquelles falles, que adhuc imperant la justícia, no podrien evitar-se per la imperfecció essencial de les coses humanes.

La condemna que el San Pare ha fet del socialisme no s'ha d'entendre com una contemna de les reivindicacions obreres, ni de l'aspiració a una sociaetat millor i més

justa. La condemna cau damunt el vasament materialista de la doctrina, dels mètodes de lluita violents e inhumans i de la tendència a les noves injustícies per una mala comprensió de la veritable justícia.

Per entremig de la conferència (...) al·ludí i comentà el socialisme i sindicalisme espanyol i demostrà el retràs en que, en relació amb els països del centre d'Europa, hem viscut sempre en matèria social, tant en el camp catòlic com en el socialista, (...). (2)

Cal ressenyar la reivindicació que fa l'autor d'anteposar la justícia a la caritat, col·locant a aquesta on hauria d'estar: la caritat com a complement de la justícia. I no al contrari, com moltes vegades surt a la publicació. Em sembla que aquest aspecte és molt important, jo diria que fonamental, en la teorització sobre un projecte d'acció social catòlica realista i eficaç. Com que les anàlisis com l'anterior eren excepcionals dintre del conjunt de l'acció social o obrera de l'Església espanyola, no és sorprenent que el seu abast fos a Espanya molt més reduït que a altres països d'Europa. Mentre que a Catalunya i a la resta d'Espanya les associacions obreres catòliques tenien un paper molt marginal, a altres països (com Bèlgica o Alemanya) agrupaven una part important del proletariat.

Opinions com les del conferenciant, basades en una anàlisi de la realitat considerablement fonamental i realista, no eren molt freqüents entre els activistes socials catòlics espanyols de l'època. Això es reflecteix en aquesta publicació en què, de la considerable quantitat d'exemplars estudiats, aquesta és una de les escasses posicions catòliques progressistes en el tema de la relació entre socialisme, problema social i catolicisme.

La norma són opinions reaccionàries, basades en dogmatismes molt allunyats de la realitat social. D'això hi ha molts exemples. Un d'extrem és l'article de l'Oriol Salvà Manseres titulat *La Creu i la classe obrera*, en el qual dona una visió del problema obrer (i, per tant, de les posicions polítiques d'esquerra) veritablement *apocalíptic*. Per explicar això res millor que les seves paraules:

L'esperit del mal, infiltrant-se en les consciències, remouent els fonaments de les bones ensenyances, ha produït en el món estralls esgarrifosos. El lliure examen, el filosofisme, la revolució, les doctrines lliberals informant la vida dels pobles moderns, han sigut les bacteries que han procurat tirar per terra l'edifici gegantí de l'Església Catòlica, l'Esposa mística de Jesucrist. El seu anhel diabòlic no l'han vist satisfet, ni podran veure-li mai, puix que Crist te promesa a la Església la seva assistència fins a la consumació dels segles.

Els nostres temps es caracteritzen per l'increment que ha pres la lluita de classes, follament sostinguda per l'exercit social-sindicalista-anàrquic, compendi de totes les heretgies i última conseqüència de les mateixes. (...); i és ara, fa pocs dies, quan en un diari sindicalista de Barcelona s'hi estampen unes paraules satàniques, dient que el cristianisme fou "una palada de gems" llençada damunt les civilitzacions dels nostres pagans. Aquestes fons aigües pestilents són les que ofereixen al obrer els emisaris de l'esperit maligne; i la classe treballadora va pervenint-se paulatinament sots el règim de terror amb que el sectarisme la té adogalada. Perdudes les virtuts que la religió feconda amb llur sava, perduda l'esperança en una vida ultraterrena, creient sols en la materialitat de les coses, l'obrer no considera al patró, al ric, com a germà seu; en ell hi veu un explotador, encara que la caritat cristiana no hagi deixat aixut el cor del potentat. El paganisme ressorgeix amb les seves castes. La barbarie s'ensenyoreia dels pobles (...). (3)

Un altre exemple més del dogmatisme en el tractament de les esquerres, i que dono perquè és curiós, és una informació sobre *La victoria fascista* apareguda a finals de 1922, en què es parla d'ella amb opinió favorable, en el sentit que lluita contra la revolució bolxevic i és una revolució de dretes (si bé la considera de dretes amb poca ideologia real). Al final de la notícia diu que les nacions victorioses tenen tendències conservadores mentre que les vençudes

i les que porten una vida miserable com Espanya, continuen orientades cap a la esquerra, orientació que els pobles prosperos han abandonat practicàment, i que, per a dir veritat no han confessat mai 'sincerament', sino unicament en teoria. (4)

POSICIÓ RESPECTE AL LIBERALISME: ESGLÉSIA I ESTAT.

Part de la posició del periòdic respecte a la ideologia i pràctica liberal ja ha sortit a la cita més llarga de l'apartat anterior; o sigui, l'Església critica la doctrina econòmica liberal pel seu abandonament total de l'home als imperatius del mercat, per la seva concepció del treball-mercaderia, pel seu egoisme, etc. Critica amb bastants fonaments. A més a més de l'aspecte econòmic, en *Lo Pensament Marià* es fan unes crítiques molt fortes al concepte simbolitzat per la paraula *llibertat*; és a dir, respecte a la llibertat en el més ampli sentit de la paraula. Les crítiques s'accentuen en els terrenys en què l'Església té interessos directes (l'exemple principal és l'ensenyament). Hi ha dos il·lustratius editorials en què s'ataca la llibertat.

El primer, tracta el liberalisme i el seu respecte a les idees com (segons el títol) *un respecte il·lusori*:

En la pràctica, un que respecta les idees d'altri és que renuncia a exposar les pròpies. Es aquest fals respecte que a vegades fa enmudir els homes en ocasions en que haurien de parlar. Però cal tenir la franquesa de reconèixer i proclamar que l'home que expandeix la seva ideologia no respecta per res l'adversaria.

(...) si volem ésser en el sentit del màxim respecte a la dignitat humana, caldrà que abandonem aquest ilusori respecte a les idees, per a cultivar el positiu respecte a les persones, que té la seva base en la caritat cristiana.

Cal abandonar aquest mitic eufemisme, i encarrilar el respecte, que vagament presenten com a necessari els lliberals, vers la caritat cristiana, que és el respecte veritat, la concreció i la perfecció de tot respecte. (5)

La crítica de les idees de respecte a les alienes que fan aquests paràgrafs sembla bastant sil·logística i absurda. Com respectar una persona sense respectar les seves idees, part fonamental d'ella? Més clar, i bel·ligerant i radical, és el següent editorial quasi consecutiu a l'anterior:

Editorial: Llibertats incineres.

(...) Que concepcions de la llibertat estan en lluita, totes dues, ben plenes de sentit de la convivència, però fonamentades la una en una negació i l'altre en una afirmació. Per a un lliberal i ateu la llibertat, en lògica conseqüència, no ha d'afavorir ni coaccionar cap opinió ni confessió. L'Estat que en resulta ha d'ésser forçosament

excèptic i igualment respectuós amb tothom. Per a un catòlic conscient de posseir la Veritat, dels drets que a ella corresponen i de la missió que en conseqüència te confiada l'Església, la llibertat ha d'estar lògicament supeditada, millor dit, ordenada, a respectar i afavorir aquests drets indiscutibles. Els qui ens acusen d'intolerants haurien de comprendre les conseqüències que es desprenen del convenciment ferm i segur de posseir la veritat. Llavors veurien la noblesa i la justícia de la nostra actitud i també se'ls faria més clar a la manca de fonamentació de la seva intolerància, que practicament desacreditada i pertorba la teoria política lliberal. Si volguessin tenir-se per conseqüents haurien d'imposar-se també la sinceritat de reflexionar i confessar que a més dels seus ideals de llibertat el que els mou es una fòbia antirreligiosa. (...). (6)

Com podem veure, el nivell de dogmatisme que poden portar els editorials de la publicació és notablement acusat si veiem la qüestió des de criteris actuals. Què pensar, sinó, d'un editorial que entre altres coses (no menys sorprenents) es dedica a *demostrar* que els liberals en realitat són *intolerants* perquè no comprenen que el que els catòlics posseeixen és la *veritat vertadera*; i que, per tant, la llibertat, amb majúscules, ha d'estar dirigida a afavorir els drets indiscutibles de l'Església, com posseïdora d'aquesta *veritat*. Aquest editorial considera liberal sinònim d'antireligiós, adoptant pràcticament allò de qui *no és el meu amic és el meu enemic*.

La línia que la publicació adopta en aquestes qüestions són no menys absurdes i intolerants que algunes argumentacions revolucionàries esquerranes d'aquells temps.

S'ha de subratllar que aquest editorial és de març de 1931, o sigui, ben entrat el segle XX i en les proximitats d'un importantíssim canvi de règim polític. Veient aquestes idees, que també apareixen en altres temes, com veurem immediatament, és molt més comprensible l'enfrontament que una república laica (i a vegades amb actituds anticlericals, o com a mínim amb poc tacte en el tractament de la qüestió religiosa) tindria amb l'Església espanyola.

En el tema de les relacions entre Església i Estat, concretament en la seva separació i relacions, la posició de la publicació sembla ser també especialment reaccionària. Els articles i editorials que sobre això es publiquen estan en la línia d'oposició radical a llibertats tan bàsiques com la llibertat de culte. I això amb argumentacions més dignes de l'Edat Mitjana que de la tercera dècada del segle XX. Com podem veure, per exemple, en aquest article titulat *A l'entorn de l'article II*:

Va declarar el Govern el pla que tenia de modificar l'article II de la Constitució, establint la llibertat de cultes, de lo en va protestar energicament l'Emm. Cardenal-Arquebisbe de Saragossa i després tot l'Episcopat espanyol, perquè aqueixa modificació i novetat equivaldria a la denúncia del Concordat, perquè portaria un lamentable entorpidiment de les bones relacions entre la Santa Seu Romana i el Govern espanyol i perquè es faria una molt greu injúria als sentiments catòlics de la immensa majoria del poble espanyol, tot lo qual vindria a convertir-se en una odiosa i crudel persecució el mateix a l'Església que als fidels catòlics espanyols. (...) Volen els protestants aixecar temples públics malgrat la prohibició de la Constitució, els aixequen, i assumpte acabat. Però, no és catòlic l'immensa majoria del poble espanyol? Doncs a desgrat seu han d'ésser esclaus de la petita minoria de impius i disidents que imposen sa voluntat, amb

lo qual s'inverteixen els extrems, venint a convertir-se l'immensa majoria dels catòlics, que sembla que haurien de poder disfrutar plenament dels seus drets, en tolerats i esclaus dels sectaris. (...) (7)

És a dir, que la llibertat de culte equivaldria a una *odiosa i crudel persecució el mateix a l'Església que als fidels catòlics espanyols*. Aquesta posició tan extrema es manté invariable en la dècada següent; així l'últim d'una sèrie d'articles titulars *L'Església i l'Estat* diu coses com:

Els qui propugnen, de bona fe, la separació de l'Església sobre l'Estat, enlleuernats per la fórmula del comte Cavour: "L'Església lliure", no saben veure els mals gravíssims que n'esdevindrien a l'Església i al mateix Estat.

El règim de la separació es contrari a la naturalesa de les dues societats, a l'ordre provincial, a la constitució moral de l'home i condueix lògicament a la negació de l'ordre sobrenatural, es a dir, a la secularització de l'Estat, establint un dualisme hostil allà on han regnat la pau i la concòrdia. (...)

Practicament, el règim de la separació no és més que una persecució més o menys dissimulada contra l'Església. El que ha passat a França amb aquest regim és una lliçó prou eloqüent que haurien de meditar els qui de bona fe patrocinen la separació de l'Església de l'Estat com el més aventajós per a la llibertat i els drets de l'Església. (...)

En resum, la separació de l'Església de l'Estat, és un ultratge a la llibertat de consciència, sobre tot a la consciència del poble, que te el dret que l'Estat li faciliti tot el necessari per a satisfer la seva educació religiosa; és un atemptat contra els drets de l'Església i prepara les espoliacions més criminals. El ateisme polític, font d'immoralitat, que, després d'haver perdut innombrables ànimes, acaba per destruir de soca-arrel l'edifici social. (conclusió). (8)

Així doncs, quasi una dècada després, la separació continua essent una *persecució més o menys dissimulada contra l'Església*. És més, *la separació de l'Església de l'Estat és un ultratge a la llibertat de consciència*.

Com veiem, l'article és molt reaccionari i dogmàtic. I aquestes idees serien predominants entre els lectors de *Lo Pensament Marià*, perquè el periòdic no publica únicament articles aïllats com aquest, sinó una sèrie d'editorials que suposadament expressen l'opinió de la Congregació Mariana de Mataró, com a portanveu seu que és. A més a més, no apareixen textos que qüestionin o almenys moderin l'extremisme d'aquestes posicions. Més aviat el contrari, l'extremisme sembla aguditzar-se entre el 1923 i el 1931.

En resum, el tema de les relacions entre l'Església i l'Estat és un dels aspectes més reaccionaris, radicals i dogmàtics del periòdic marià. Amb unes opinions molt diferents de les sostingudes oficialment per l'església actual. Les opinions d'aquesta publicació matoronina devien ser molt difícilment compatibles amb les de la banda política contrària, tant anarquistes com comunistes o socialistes. Els nivells de radicalisme i intolerància que acaben de veure ajuden a comprendre avui el clima d'enfrontament i intolerància ideològica que va portar la societat a l'enfrontament civil.

POSICIÓ RESPECTE AL CATALANISME.

La posició favorable de *Lo Pensament Marià* sobre el catalanisme és immediatament visible en el mateix fet que es publiqui en català des de la seva fundació. Hi ha un primerenc article (de març de 1908) que reflecteix la posició del periòdic sobre el catalanisme i la seva organització política:

Secció: *Noves*.

May hem sigut enemichs de la 'Solidaritat', ans el contrari l'hem vista amb simpatia, considerada com un bloch de forces regionalistes, que apunta a desmontar el centralisme, última bateria tras d'hont fan foch los governs lliberals sobre les crecies religioses y la moral cristiana.

Més temen que les audacies sectaries de l'esquerra solidaria y l'escassa oposició del centre y de la dreta, acabarán per corrompre la massa, y al rompre's lo vincle, quan vinga alló 'de á ria revuelta...', la ganancia serà pels pescadors de l'esquerra, ó sia, pels sectaris. (...)

Si axó es 'Solidaritat' renegem d'ella y avans que solidaris serem catolichs, y fins les pedres s'alsaran contra aquest sectarisme que, en nom del catalanisme vol esportellar el sagrant mur de nostra fe, de nostres creencies, de nostres mes pregoms sentiments, quins constitueixen lo component mes substancial del concepte de patria.

Mes aixó, viva Deu, no ho logram may. (9)

Aquest article no està signat, però segurament és d'en Joan Bta. Parés. Com es pot veure, és un partidari de Solidaritat Catalana, del catalanisme en general sempre que sigui de dretes i religiós; ja que, segons l'article, la religió és el component més essencial del concepte de pàtria.

Dues dècades després, aquesta posició és mantinguda per la publicació, i, per exemple, el 1931 es declara ferma partidària de l'Estatut. Com ho manifesta l'editorial del núm. 1397 (31-7-1931) *L'importancia del plebiscit* i les consignes que apareixen en aquest mateix número:

- Catalunya roman. Els partits passen. Voteu, doncs, sense cap vacilació i amb tot l'entusiasme, l'Estatut de Catalunya. (pàg. 1).

- Res no s'oposa a la votació de l'Estatut que ha presentat la Generalitat. El dia 2 d'agost Catalunya pot llençar un 'sí' unànime. (pàg. 1).

El periòdic és, per tant, catalanista i partidari de l'autonomia. No he trobat, dissortadament, cap text que es manifesti sobre la independència o l'autodeterminació catalana. No coneixem, doncs, el seu pensament al respecte.

Per acabar aquest treball, i com a resum, es podria dir que *Lo Pensament Marià* va ser una publicació local del primer terç de segle que políticament era conservadora i catalanista. Les seves opinions sobre la qüestió obrera, els partits polítics d'esquerres i els liberals, era molt conservadora. Encara ho era més en el tema de les relacions Església-Estat, amb una actitud radicalment oposada a un Estat aconfessional i separat de l'Església catòlica. La religió, la considerava com una part totalment fonamental i

imprescindible del seu concepte de nacionalitat catalana, molt en la línia del nacionalisme català catòlic de l'època.

Emili Rodríguez i Escañuela

NOTES.

- 1.- *Pensament Marià de la Costa de Llevant*, núm. 431, 16-2-1922, pàg. 1
- 2.- Per F, *Pensament Marià*, núm. 1.398, 4-8-1931, pàgs. 1-2.
- 3.- Per SALVÀ i MANSARÉS, Oriol. *Pensament Marià de la Costa de Llevant*, núm. 545, 28-3-1923, pàgs. 6-7.
- 4.- *Pensament Marià de la Costa de Llevant*, núm. 506, 7-11-1922, pàg. 2.
- 5.- *Pensament Marià*, núm. 1.259, 13-3-1931, pàg. 1.
- 6.- *Pensament Marià*, núm. 1.361, 20-3-1931, pàg. 1.
- 7.- Per Ll. G. P., *Pensament Marià de la Costa de Llevant*, núm. 548, 10-4-1923, pàgs. 1-2.
- 8.- *Pensament Marià*, núm. 1.382, 6-6-1931, pàgs. 1-2.
- 9.- *Lo Pensament Marià*, núm. 23, 15-3-1908, pàg. 76.